

Işığın yanında karanlığın ve gölgenin de olacağı bir dünya

12.04.2018 09:24

BİRGÜN KİTAP

Deniz Cem Erdem

Cem Akış, yeni romanı Y'de, erkeklerin 150 yıldır yaşamadığı bir dünya kurguluyor. Kadınların dünyası pek çok açıdan bugünün dünyasından daha iyi durumda, bazı şeylerse değişmemiş. Bir gün nasıl oluyorsa oluyor ve bir erkek çocuk ortaya çıkıyor. İki kadın, tüm riskleri göze alarak, çocuğu bir kız gibi büyütüyor. Sonra işler kaçınılmaz olarak sarpa sarıyor. Y, edebiyatımızda az görülen türden bir çalışma olmuş; hızla akan, düşündüren, sarsıcı bir sona ulaşan, çok konuşulacak bir roman.

»Gelecekte geçen hikâyeler yazmayı, geçmiştekilerden daha çok seviyorsunuz diyebilir miyiz? 7, Suç ve Ceza, 19 ve Gitmeyecekler için Urbino adlı romanlarınız kabaca bugünde geçiyordu, ama özellikle 'Olgunluk Çağı Üçlemesi'ni oluşturan üç roman okuru hem uzak geleceğe, hem uzak gezegenlere götürüyordu; Sincaplı Gece bugüne yakın bir gelecekte ya da olası bir alternatif gelecekte geçiyordu, Y ise tam belirtilmemekle birlikte 200 yıl sonrasının hikâyesi gibi. Bu ilginin kaynağı ne, kendinizi bir bilimkurgu yazarı olarak görüyor musunuz?

Bu gelecek merakımı ben de bazen kendime soruyorum, tarih doktorası yapmış biri için belki de tuhaf bir yönelim. Çocukken de böyleydim sanırım, geçmişten çok geleceği merak ederdim; zaman makinesi diye bir kavramın varlığını öğrendiğimde hızlıca bir Ortaçağ hayali kurduktan sonra hemen gelecekte hangi yıllara gitmek isteyeceğimi, nasıl bir araştırma programı oluşturacağımı düşünürdüm. Ömrümü idareli kullanmanın ve gelecekte adım adım ilerleyerek olabildiğince ileriye gitmenin yollarını belirlemeye çalışırdım. Bir dönem böyle epey kitap okuduğumu da söyleyebilirim, ama okur olarak o merakım geçeli çok oluyor. Kendimi bilimkurgu yazarı olarak görmüyorum; gelecekte geçen bir hikâye anlattığımda teknolojiyi, işin 'bilim' kısmını ancak mecbur kaldığım ölçüde kullanıyorum, hikâyeyi anlatma sebebim hiçbir zaman 'bilim' olmuyor; eğer bir buluş kullanacaksam bunun kişisel ve toplumsal etkileri beni daha çok ilgilendiriyor.

»Y'de çok radikal bir toplum tasavvuru var - erkekler yok! Siz de erkeksiniz sonuçta. Neden böyle bir hayal kurdunuz; romanın feminizmle nasıl bir ilişkisi var?

Feminist kuram açısından pek ortodoks bir yerde durduğu söylenemez Y'nin - bildiğim kadarıyla en azından ana akım feminist kuramda erkeklerin olmaması ya da yok edilmesi gibi bir arayış ya da analiz yok. Aslında romanda dünyanın çeşitli yerlerinde erkeklere karşı soykırıma girişildiğinden söz ediliyorsa da, bunlara arızı şeyler olarak bakılabilir; erkeklerin soyunu kurutan şey doğa. Bu arızı şiddet de feminist söylemin dışladığı bir şey elbette, ama her şeyi feminist kuramın öngörülerine göre kuracağız diye de bir kural yok. Erkeklerin olmadığı bir dünya nasıl bir sisteme dönüşürdü sorusunun yanıtını merak ettim. Ama bu binlerce yıllık 'erkek geçmiş' bir gecede yok olmayacağına göre bununla da hesaplaşan bir sistem olmalıydı bu, toplumsal düzlemde de, bireysel düzlemde de. Bunun da nasıl bir şey olabileceğini hayal etmeye çalıştım.

»Bu sistemi biraz açabilir miyiz? Kapitalist yapılarla sosyalist uygulamalar bir arada gibi görünüyor romanda - haftalık çalışma saati 20'ye düşmüş ama insanlar bir o kadar da gönüllü işlerde çalışıyor; maksimum bir gelir düzeyi belirlenmiş; evler belli bir büyüklüğün üstünde olamıyor ve merkezi bir sistemle dağıtılıyor; bugünün teknolojisinden daha geride bazı alanlar da var, örneğin güvenlik kamerası gibi şeyler hiç yok gibi, çocuklar sanki başıboş bırakılmış, devlet insanları çok daha az izliyor, para teknolojisi de daha geri. Bir yandan ileri, bir yandan retro özellikleri olan bir toplum söz konusu. Neden?

Doğru bir saptama. Savaş teknolojisine, ekonomik büyümeye, üretim artışına, tüketime, parasallaşmaya odaklanmamış bir toplum olduğunu söyleyebiliriz Y'de; siyasal üstyapı da buna paralel olarak parti sisteminden çıkmış, çok daha çoğulcu ve katılımcı. Erkeklerin kötü mirası olarak görülen bazı teknolojilerse devreden çıkarılmış; insanlar ve toplumlar arası güveni öne çıkaran önkabullerle hareket ediliyor. Buna karşın aile yapısına baktığımızda çiftler üzerine kurulu olduğunu görüyoruz - elbette tek anneler var, cinsel kimlik geçişi yapmış ya da geçme aşamasında çok insan var, penis hâlâ bir fantezi unsuru olarak (yeraltında da olsa) varlığını sürdürüyor, ama iki kadının oluşturduğu aileler norm kabul ediliyor gibi. Bütün bunlar benim bugün yaşayan bir erkek olarak gelecekteki kadın dünyasını kurgulama biçimimin birer parçası. Eksikler, inandırıcı olmayan yanlar, çelişkiler olabilir - bunlar da benim eksiklerim ve çelişkilerim.

»Kadınlar nasıl çoğalıyor? Üreme konusunu çok açmamışsınız.

Kısaca değiniyorum aslında - yapay dölleme benzeri bir teknoloji kullanılıyor, bir sperm ve bir yumurta yerine iki yumurtanın genetik malzemesi birleştiriliyor. Zaman içinde bunun maliyeti de düşürülmüş, kolayca uygulanır hale gelmiş. Ama tabii genel nüfus açısından bakarsak, dünyanın nüfusu zaten yarı yarıya azalmış durumda; ana yapı taşı iki kadınlı aile olsa da bunların sayısı tek başına yaşayanlardan çok değil, dünya genelinde de iki kadına iki çocuk düşüyor ortalama olarak, yani nüfus net olarak azalıyor olabilir. Bu durum, bence sistemin sürdürülebilirliğini sağlamak için güçlü bir

ideolojik aygıtı gerekli kılıyor. Bütün kadınların kendilerini biraz militan hissetmeleri, “Bu cumhuriyeti biz kurduk, biz yaşatacağız” kafa yapısını benimsemeleri isteniyor. Erkek geçmişinden ortak bir düşman yaratılmasının temel nedeni bu olabilir.

»Biraz Constantine’e, romanın ana karakteri olan erkek çocuğa bakalım. Neden erkek bir karakter seçtiniz? Okur bir yandan erkek dünyasına ilişkin ağır eleştiriler okurken bir yandan da Constantine’i sevmeye, onun için endişelenmeye başlıyor. “Erkekler aslında o kadar da kötü değil” mi demek istediniz?

Hayır. Y her şey olabilir ama bir erkek savunusu değil; ya da tersinden söyleyecek olursak, kadınların kuracağı bir dünyanın olumsuzluklarını göstererek yapılmış bir feminizm eleştirisi değil. Öte yandan bir kadın ütopyası yazmak peşinde de değildim - tüm insanların (kadınların) kendileriyle, birbirleriyle ve doğayla barışık yaşadığı, çelişkilerin ortadan kalktığı, tarihin sona erdiği bir dünya benim ilgimi çekmiyor, mümkün olduğunu da sanmıyorum. Dolayısıyla ışığın yanında karanlığın ve gölgenin de olacağı bir dünya tasarlamaya çalıştım. Bu da dediğiniz gibi bazı şeylerin çok farklı olduğu yerde bazı şeylerin aynı kalması anlamına geldi. Buradan da toplumsal bir dinamizm türettim - meşru bir sistem eleştirisinin, yapısal muhalefetin bulunduğu, totaliter olmayan bir dünya çıkıyor bu dinamizmden.

»Constantine’i nasıl kurguladınız? Soyadının Pinnock-Lux olması bize Pinokyo’yu düşündürmeli mi?

Niyetim oydu. Constantine’in hikâyesini kafamda kurarken, aslında Pinokyo’nun hikâyesine ne kadar benzediğini fark ettim - orada da Gepetto’ya bir arkadaşı bir odun parçası verir, Gepetto bir de bakar ki bu odundan yaptığı kukla konuşuyor ve hareket ediyor, ama insan değil. İnsanların yaşadığı bir toplumda okula gidiyor, insan arkadaşları oluyor, yoldan çıkıyor, Gepetto’yu terk ediyor, başına çeşitli işler geliyor. Çocuk hikâyesi kalıpları dışında, bir alegori olarak düşünürseniz, Pinokyo’nun hikâyesi çok dramatik aslında - kendini aramanın, kendini bulmanın, ‘insan olma’nın hikâyesi. Tıpkı Constantine yani. Bunun üzerine Pinokyo’yu baştan okudum, hatırlamadığım bir dolu ayrıntı çıktı, bazılarını aynen, bazılarını dönüştürerek kullandım.

»Constantine nasıl ortaya çıkıyor peki? Yalnızca kadınların yaşadığı, Y kromozomunun olmadığı bir dünyada bir erkek çocuk nasıl doğabilir? Dünyaya çarpan meteorun bununla bir ilgisi var mı? Erkekler uzaydan mı geliyor?

Roman bu soruların yanıtını kasıtlı olarak karanlık bırakıyor bence.

»Sincaplı Gece’de romanın başkarakteri Emine’nin mücadelesine benziyor Constantine’in mücadelesi. Orada da yeldeğirmenlerine saldıran bir karakter söz konusuydu.

Romanlarınızda sık görülen bir altyapı bu. Özel bir nedeni var mı?

Doğru söylüyorsunuz. Bireyin sisteme karşı verdiği varoluş mücadelesi hep ilgimi çekti.

Aslında Davut-Golyat hikâyesidir bu, Keloğlan-Tepegöz hikâyesi. Dramatik açıdan çok güçlü, sarsıcı bir hikâye olduğunu düşünmüşümdür hep. Daha kişisel bir nedeni var mı bilemem.

